

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДЕННО ПЕРЕДПОЛДНЕМ

**РЕДАКЦІЯ
І АДМІНІСТРАЦІЯ:**
Львів, Ринок 10, II, пов.
Кonto почт. шва. 143.322.
Адреса для телеграм:
„Діло“ Львів.
Гол. Редактор приймає
від 1—2 год. передпол.
Рукотисів не зявляється.

ПЕРЕДПЛАТА:
Місячно в краю 4-20 зл.
ЗА ГРАНИЦЮ:
В Америці 1 дол., Франції,
Голландії, Бельгії 20 фр. фр.,
Італії 750 ал., Німеччині 750
ал., Швейцарії 5 шв. фр.,
Чехословаччині 30 ч. к. Ру-
мунії 150 лей, Болгарії 750
ал., Австрії 750 ал. Зина
адреси 1 год.

**В справі оголо-
шень звертатися
до Адміністрації.**
ЦІНА
ОДНОГО ПРИМІРНИКА
17 сот.

Кожний рільник повинен негайно забезпечити від огню не
лише будинки, але також своє збіжжя і пащу
в ТОВАРИСТВІ ВЗАЇМНИХ ОБЕЗПЕЧЕНЬ

„ДНІСТЕР“

у Львові, вул. Руська ч. 20.

Агенція Товариства у всіх місцевостях Галичини. — Премії умірновані
Виплата швид безпропозочна.

Важливість збіжжя і пащи не підлягають помислові забезпечення в Польській
Дирекції Взаїмних Обезпечень і для того кожний Українець повинен їх обезпе-
чити на цілу вартість в „Дністі“.

Товариство поймає забезпечення в доларах або золотих.

Слідами познанських Поляків.

Є в мене здавна звичка запису-
вати цікавіші розмови. І ось пе-
реглядаючи записки з побуту в
Познанщині ще з передвоєнних
часів, найшов я свою розмову з
польським діячем свящ. Нізінським,
заголотітим організатором і спів-
робітником господарських місцевих
і повітових установ. Гадаю,
що його погляди на тодішні го-
сподарські відносини між Поляка-
ми і Німцями можуть бути цікави-
ми для нинішнього ширшого у-
країнського громадянства з огляду
на деяку аналогію, до якої вони
можуть спонукати.

Дивується — казав мені тоді
мій інтерв'юатор — що не вва-
жаючи на такий сильний німець-
кий гніт на господарському полі,
наша рільна культура така висока
і що наші сільсько-господарські та
фіскальні установи такі розвинені.
А я сказав, що це може якраз дя-
куючи гнетові Німців. Річ у тім,
що ми звикли оцінювати против-
ника і його побороювати. Вавржи-
мих) все говорив: „В пізнаванні
ворога і доріг його — джерело сил
наших“. І ми слідили та борони-
лись, в багатьох ми висіли, хоча уряд
не в наших руках.

Знаємо, що німецький уряд на-
магається зруйнувати наше госпо-
дарсько-економічне життя. Хоча за-
голювати нас, зробити подібними
до безрадної череди, яка дала би
армуватися костуром і псами.
Нині колючається наші землі,
нашому селянинові відмовлено пра-
ва ставити собі хату на купленій
грунті. Наших урядовців на дер-
жавних службах переносено з краю
в глибини держави, дітей наших
вчить в школі Німців на міги.
Словом, названі дорога до руїни.
Так боляй здається Німцям.

Та всередині у нас воно не так. Са-
мі ми власними силами творимо
нашу рільну культуру, будемо на-
ші банкі, наше співництво, наші
господарські товариства, продук-
ційні підприємства, а в них даємо
прощо нашим людям. Ми звязали
наші господарські установи в ор-
ганічну цілість, в них вишколюємо
фахових робітників для сіл і міст.
Бойкотом викидаємо з сіл чужих
господарів-шпівнів, чужий капітал,
чужий товар. Ми скріплюємо кож-
не зерно в колесі нашого госпо-
дарського життя. Мусимо змагати-
ся до того, щоб створити орга-

нізацію держави в державі і наві-
вати її духом нашим.

І як марно йдуть великі гроші
уряду на наше знищення, так не
сміє в нас пропасти ні одна марка,
ні одна людина. Ми стараємося
кожному нашому чоловікові дати
роботу в себе, не на чужині. Не
стане нас старих втедові. Свяще-
никам швидко заборонить єпископ
брати участь навіть в господар-
ських організаціях і хоч ми старі
не послухаємо, молоді будуть му-
сіти. Але число молодих незалеж-
них робітників росте, вони ширять
нині польську культуру і народню
свідомість може краще від нас.
Ось молода мати виходить з дити-
ною в поле і показує: „Цей чер-
воний будинок, це твердиня твого
ворога-колоніста, а ось-де наше“. Хлопчина видить оком і чує сер-
цем. І цим ми ще зручніші від
Німців, що побороли давню нашу
безрадність“.

Так говорив в захопленні тихий
польський патріот Нізінський в 1909
році. Часи недавні, та як вони змі-
нилися. Познанщина є нині най-
сильнішою господарською діль-
ницею Польщі.

Минули літа, змінилися ролі, інші
актори виступили на авансцену.

Аналізуючи нинішні наші обста-
вини, видимо, що ми непригото-
вані, попавши в дуже тяжкі обста-
вини, віддалились бездільному пси-
мізмові якраз з причини безрадності.
Виною — колишня австрійська
школа. Вона творила у нас інтелі-
генцію, — здібний матеріал на ша-
блони державних і піддержав-
них урядовців, — а не плекала в
нас почуття самостійності. Кожно-
го ученика тесано з усіх боків, як
стовпець на підпорку державного
будинку — на урядника в уряді,
школі, церкві, і всі в нас тільки й
мріяли перейти ту браму до раю
урядничої кар'єри. Лиш одиниці ви-
урядничої кар'єри. Лиш одиниці ви-
ломлювались силою власної енергії
з під шаблону до самостійного
життя, хоч би в урядах. З упадком
австрійської держави — падали
стовпи. І в цій якраз, що на мо-

жемо бути державними урядниками,
бачимо може найбільшу нашу криз-
лу, та в безрадності попадаємо
в песимізм, питаючись: Що з нами
буде?

Однак хто гляне глибше, побачить на щастя, що вже нині так
зле у нас не є, і що ми мало-по-
малу виличуємося, хоча багатьох зло-
мило нинішнє життя, а проте пре-
многих, навіть в старшій віці, на-
вчило ціною примусу самостійно
ходити і пхнуло на інші шляхи.
Навчило нас, що нема безвихідно-
го положення, що нема пита-
ня без відповіді і що найваж-
че лише зачати. Нинішня тверда
школа є для нас школою еконо-
міки життя, науки народнього го-
сподарства. Дрімучих сил і приспа-
ної енергії в народі аж надто мно-
го. Поля до роботи ще більше.
Коби лиш знання та віра в сили.

Але й тут ми не полишили позаду.
Про це свідчать між іншим ростуче
число наших фаховців, ростуча
сіть наших кооперативних організа-
цій, та індивідуальна підприємча-
вість одиниць. Головно нові інте-
лігентні покоління, що вийшли за-
гагтовані школою твердого життя
і не мали нагоди навчитися терпіння
молчки й невільничо, виказують
хист в господарсько-організаційній
праці серед народу, в здобуванні
собі хліба поза державний урядом.
Нинішні абсолютисти практичних
високих шкіл, агрономи, торговель-
ники і ин., які працюють вже в
краю, дають докази цього навіть в
таких важких господарських обста-
винах, як нинішні. Великою пере-
поною є ще незорганізованість по
повітах, але й це усувається. Деякі
повіти мають вже у себе агрономів
чи абсолютистів торговельних шкіл,
які створюють джерела утримання
для себе й для інших, звязують
вільні атоми у цудку господарську
цілість. Інші повіти приготавля-
ються до господарської організації,
знаючи, що нашим обов'язком не
дати тим нашим фаховцям, що є
за границями, марнувати свої сили

Позір! Українці м. Львова.

В неділю 6. ч. м. в 12 год. в полудне
відбудеться у великій залі Лисинів
появу вулиці Ушацької

ПОСОЛЬСЬКЕ ВІЧЕ

Являться всі громадо для ви-
слування інтересного звіту.

НАРОДНА ОРГАНІЗАЦІЯ

на шуканні праці по чужині і про-
давати за безцін своє знання в чу-
жих установах, та стараються стаю-
риозати можливість, щоб воно вер-
тали до участі в нашій господар-
ській відбудові. Не один з них
вернувшись — може стане нашим Ва-
ржияком чи Нізінським і потягне
за собою і тих, що живуть ще в
бездільній зневірі та причиняться
до витворення калібр фахових ро-
бітників по наших селах та містах.

Так отже проявляється вже по-
волоньки наш шлях і — хоча з тру-
дом виломлюємося з шаблону ми-
нулого та вступимо на колишній
шлях Познанців. Річ лише в тім,
щоб в кожній окрузі найшовся
хтось, хто віддасть би виключно
лише справам організації. Органі-
зація має охопити паралельно всі
галузі національного життя: одна-
ково політичну, що й культурно-
освітню та економічну. Та не слід
забувати, що в часі після політич-
ної програми й усунення від чисто
політичної діяльності у державно-
му масштабі, політичне зацікавлен-
ня у містах і реальні національно-
політичні здобутки можна здобути
тільки шляхом організації наскрізь
практичних справ.

Коли йтимемо послідовно по ра-
вній ще нині дорозі колишніх По-
нанчиків, то швидко й найтяжчі
удари не будуть нам страшні, бо
ми будемо вміти відбивати. Цього
вчать нас наші власні противники
згідно з приповідкою: Яким собі
ворога вибериш, таким будеш
його мати.

М. Творидло.

Міжнародний Соціалістичний Конгрес.

Про мирову політику на Сході Європи.

Одним з питань, на якому най-
більше зосередилась увага остан-
нього конгресу в Марсєйлі, була
справа т. зв. європейського Сходу,
який став нині для миру Європи
тим, чим перод війною були Бал-
ти, чим перод війною були дра-
злива, що дискусія над нею мала
довести до резолюцій: яке стано-
вище заняти супроти нових наро-
дів, що боролись за свою само-
стійність та державність. На кон-
гресі утворено окрему „комісію
східних справ“ під проводом Фр.
Алдера, головного секретаря II-го
соціалістичного Інтернаціоналу. Ця
комісія була одною з найчислен-
ніших, а дебати на ній належали
до найживіших; в її засіданнях
брало також участь троє членів
української делегації: О. Безпалко,
Б. Матиюшенко і І. Мазепа.

Ось резолюції прийняті конгресом
у згаданій важливій справі:
І. Інтернаціонал боронить без-
застережень права на свободу та
незалежне існування нових держав.

Інт. закликає ще раз і святошно
що соціалістичні партії, головні
великих держав і країв сучасних з
Росією, мають обов'язок боротися
з усією ворожою політикою
зверненою проти СРСР, і мають
домагатися відновлення мирних по-
літичних та економічних зв'язків
з СРСР.

Конгрес вистав краще міжнародне
становище до СРСР, від часу остан-
нього конгресу в Гамбурзі, головив
наслідок акції соціалістичного
Інтернаціоналу. Захопивши визнання
Інтернаціоналу, Англією, Іта-
лією, Австрією, Францією і низкою
держави знало дипломатично
ний бойкот, який капіталістичні
держави хотіли завести проти СРСР.

Цей факт дав Інтернаціоналу
право домагатися від російського
народу, щоб він боровся за свою
лодану політику та професійна
саободу в СРСР, і виступав проти
якогось агресивної та займаної по-
літики власного уряду, а також
проти пропаганди, що має на меті

* Виходячи з польського з'ясування з Мо-
скви, був організатором і керівником
кооперативних організацій Познанщини.

насилно вмішуватись у справи інших країн.

Соціалістичний Інтернаціонал є пересвідчений, що воєнна небезпека зменшилась би поважно, якби про мир та війну рішала в СРСР не диктаторська влада, а народи цього союзу. Тому Інтернаціонал підтримує всіма зусиллями змагання соціалістичних партій СРСР, щоб здемократизувати уряд і відновити політичні свободи.

II. Інтернаціонал витяє пробуджені широкі працюючі маси китайського, індійського та мусульманського світа. (Тут ідуть мотиви цього становича).

III. Інтернаціонал домагається прав самовизначення для всіх народів, по-неволених договорами з 1918 р. та рішеннями конференції амбасадорів, а також для народів СРСР, які здобули собі державну самостійність підчас революції, як Вірменії, Грузії, України й ин.

Інт. звертається з покликом до всіх своїх членів, щоб енергійно боронили прав національних меншостей, домагаючись для меншостей, що живуть на територіях збитою лавою—автономії, а для розсіяних—рівноправності та свободи для рідної мови, а також розвитку їх шкільництва та культури.

Інт. стверджує, що тривкий мир буде забезпечений щойно тоді, коли згідно з 19. статтею пакту Ліги Націй, міжнародне право розвиватиметься в такім напрямку, що можливою буде ревізія національних кордонів на підставі права самовизначення народів, мирними засобами „мирних судів“ та плебісциту, щоб народи не потребували чекати на своє визволення аж до війни. Однак Інтернаціонал стверджує, що цей принцип не можна би прикласти до Східної Європи, заки Росія не вступить до Ліги Націй.

IV. Інтернаціонал з обуренням стверджує акти насильства та терору, які панують у деяких країнах, головню в Болгарії. Він звертається з покликом до всіх соціалі-

стів, щоб протиставились цим актам насильства і домагались припинення всякого терору.

Голос вопіючого в пустині.

До найсвітліших умів Польщі!

Пристаючи до ліквідації українських середніх шкіл, польська шкільна влада постановила освітнути ще й другу мету, згідну з „історичною місією“ лединювання і спільювання, а саме розв'язати по ліквідованих гімназій і розсіяти по всяких глухих закутках тих учителів-українців, що як-небудь проявили себе в українському освітньому й культурному, взагалі громадянському житті. Ця „місія“ пімстилася на вчителів старших і молодших, більше й менше діяльних, або й зовсім громадянсько-безділних, тзв. книжкових „молях“, кабінетних дослідників, обтяжених сімєю і нежонатих, а всіх з огляду на недостачу помешкань зв'язаних зі своїм дотеперішнім місцем осідку.

Переношуючі укази шкільної влади досягнули між иншим відомого вченого д-ра Йосипа Пеленського, секретаря „Просвіти“ Ст. Шаха, Вол. Кузьмовича — у Львові, Чубатого в Станиславові, Дм. Греголінського в Перемишлі і т. д.

Д-р Йосип Пеленський, автор знаменитого твору „Halicz w dziejach sztuki średniowiecznej“, виданого краківською Академією Наук, габілітант краківського університету, доцент київського державного

університету, якого перенесено зі Львова до містечка Тереховлі на глухій провінції, робив заходи в кураторії, щоб не нищено позачинаних ним наукових праць і залишено його у Львові, де є відповідні архіви й бібліотеки. Та у відповідь одержав від таких „вчених“, як Янер чи Янеллі, пораду, що в Тереховлі теж можна займатися науковою роботою.

Тоді д-р Пеленський постановив повідомити про цю „місію“ акцію носіїв культури краківської Академії Наук. Текст його листа до Академії, поміщений в ч. 201 львівського „Дзєнніка людowego“, подаємо в дослівному перекладі:

До Високого Виділу Академії Наук в Кракові!

Міністр вірогідно дав і просаїти 18. VII. 1925 зарядилі ліквідацію чотирьох гімназій з українською мовою навчання, а саме у Львові 2, в Перемишлі і Тернополі та їх постепеним перемілу на заведення в теорії утракістичні, на самому ж ділі — польські.

Після важких ударів, нанесених українському національному життю, перш за все його шкільництву, походить черга і на ті чотири огнища української середньої освіти, які здобуто в тяжких хвилях працєю покоління, а які тепер щезнуть під правлінням республіканської держави і свободолобного народу — того народу, що сам потерпів стільки у важких літах неволі. Заледве шість років цього правління, а вже воно записалося найсумнішє в історії цієї країни, хоч вола переходила вже бурливі хвилі і була пустошена довго під знаками місця.

Наслідком наведеного закону шкільна Кураторія львівської округи приступила до перенесення і розпорощення окремих учителів тих чотирьох заведень, а в тому числі і до мого перенесення зі Львова до Тереховлі.

Як габілітант Ягайлонського університету і б. доцент київського університету, з довготривалою працєю науковою і низкою публікацій, м. і. твором про Галич, виданим тамтешньою Академією 1913 року приготувавши до друку ще нові праці, яких основність не може обійтися без потрібного осередка, архівів та бібліотек — жахаюся того перенесення, бо воно припинить мою працю і причинить шкоду науковому торітку.

Крім цього нехай буде мені відносно висловити ширій жалю по зміні того, що пізнав я колись і полюбив в мурах Вавельського города. Бо що було справді величчю у польського народу, що величчю і немов святою якоюсь смирало йому і найтвердіш серця, що скаржилось на кривди нелюди-

Вікториї. дня 8. вересня 1925.

сая Музичного Т-ва ім. Лисенки

КОНЦЕРТ Володимири Божейко п'яністни.

Білетн продас: Кооператива „Український Театр“, Руська 18.

ські хрестом і сльозами на каменях сактині хоронілись — все те на жалю кудись поділося сьогодні, а даю оті відносини, серед котих я — таї не дитя — троякий як звірина безборонна в пустині, глїдаю спасення, шукаю людей. Шукаю і надїюся, що десь вони доконче повинні бути!

З такою думкою і вірою пишу отих слів кілька і шлю їх до пристанови найсвітліших умів Польщі, піддаючи порушену справу їх вельми ласкавій оцінці.

Львіа, дня 31. серпня 1925.
Д-р Йосип Пеленський,
професор і Академічної гімназії у Львові.

Та чи не є цей голос — голосом вопіючого в пустині!

Делегація батьківського Комітету у шк. куратора.

Дня 2. вересня н. р. удалася делегация Комітету батьків учеників І. класи обох українських державних гімназій у Львові, під проводом посла п. Бориса Ковубського, до куратора львів. шк. округи п. Собінського. Делегация вручила кураторові меморіал, виготовлений для міністра освіти, з протестом проти утракізації обох українських держ. гімн. у Львові. П. Собінський заявив делегации, що він не може здержати виконання міністерських заряджень, а вручений йому меморіал негайно перешле міністрові п. Грабському. У відповідь на це делегация заявила п. кураторові, що родичи своїх дітей не будуть посилати до утракізованих клас.

Зі спорту.

З днем 7. вересня н. р. починаються вписи до Важко-атлетичної Секції. Висуватись можна щодня в домі „Сокола-Батька“, вул. Руська ч. 20 від год. 7-9 вечер.

Д-р В. ЩУРАТ.

Самійленко в акад. гімназії у Львові.

(З моїх літературних споминів.)
(Докінчення.)

Першим моїм ділом було звернути позичку, в касу „Академічного Братства“. Це сталося. Зароблений на чисто капітал—9 зр. 60 кр. а. в. — давав спромозу друкувати другий випуск бібліотеки. Тільки що могло бути в ньому? Щоб довго не оглядатись, я підправив свій раніше зроблений переклад „Тангайзера“ із Гайне. Та ще не встиг вибрати собі псевдоніма, як уже наді мною нависла громова хмара.

Одного ранка викликає мене з класи терціан. „Отець райця — каже — просить до канцелярії“. Схожу я з третього поверху „Народнього Дому“ на другий, входжу до канцелярії. В першій кімнаті нікого; через відчинені двері до другої Зачу — сидить „о. райця“ Ільницький при своїм бюрку плечима обернений до мене. Почувши мій прихід, він по хвилині підвівся з крісла, обернувся, приступив до мене зовсім близько й розкривався:

— То ти Щурат? Ти? Ти? То ти мені свин один еси!..

І після такої звичайної в сердитого о. райці фрази наступила павза, яку він виповнив прискореним ходженням по кімнаті. Аж згодом почув я решту:

— Що ти собі гадеш! Ти ведеш агітацію? Агітацію, щоб у нас підпалювано доми божі?... церкви?!

Я хотів щось сказати, але не мав коли, бо о. райця, вхопивши зі свого бюрка примірик фатального „Герострата“, тиць мені ним в очі й кричав ще дужше далше:

— Такі річи ширши? Хто то є той Сивенький?

— То псевдонім, — кажу.

— Псевдонім? не бреш! Я все знаю! Я все викрию, Ти не бреш! йди!..

Я забув навіть уклонитися б. райці. Вийшов і вернув до класи, надіючись дальшої бучі по конференції. На павзі однак заспокоївся. Довідався, що о. райця не багато знає, бо в ученика І-ї класи, якому відібрано читання підчас лекції примірик „Герострата“, не багато міг дізнатися. Про те, що я саме був видавцем поеми й масово продавав її, не знав. А з решти легко було викрутитися. Треба було тільки, на всякий випадок, порозумітися з Беднарським і Франком. Те я зробив зараз, вийшовши з гімназії. Беднарського попросив, щоб запитаний сказав, що видавцем є Франко, а Франка, щоб тому не заперечив і позволив підписати себе як видавця на другому випуску бібліотеки. З обережності — за порадою Франка — я другий випуск друкував уже в друкарні В. Манецкого, куди не заходив ніхто з гімназійних учителів.

В гімназії на поновне переслухання візвав мене о. директор в три

дні опісля. Він дальше прикидався всевідущим.

— Сивенький — сказав він — то нашої гімназії ученик; здав у нашої гімназії іспит зрілості.

— Він Михайло, — звернув я йому увагу на ріжницю.

— Михайло не Михайло, але Сивенький! — стукаючи чоботом у підлогу, рішив о. райця. — Здається, записався на теологію, а такі безбожності пише. А ти ширши! Ладна історія...

На найближшій конференції „ладна історія“ була предметом офіційної дискусії. Тенденцію виключення мене з гімназії „за атеїзм“ заступав о. райця Ільницький. Рішучо противився тому вельми улюблений всіма учениками учитель „природи“ Михайло Полянський, а за ним історик Юліан Целевич, математик д-р Омелян Савицький і німець Петро Скобельський, що будучи редактором „Зорі“ вже ранше друкував у ній мої криптичні „проби пера“. Як мене оборонювали, докладно не знаю. Але взяли перемогу. Мені вимірено тільки шість годин карцера, які я й відсидів — за Сивенького, себто за Самійленка.

Тут варто згадати, що рішенням конференції не так я був обурений, як мій учитель Полянський. Прийшовши до класи, він, — своїм звичаєм — прибирючи урядову мову — став говорити сам до себе, але так голосно, щоб усі в класі чули:

— Dumie i jolury! Rozpędzą mi dobrych uczniów, a ty nauczyciele masz nauczyć cię!..

І заки розпочав лекцію, повто-

рив так три рази, роблячи алюзію не лиш до моєї „ладної історії“, але й до недавнього факту усунення з гімназії [за організування тайного научного кружка] старшого трьома класами від мене Волод. Бугля, сьогодні лікаря й письменника в Парижі.

З розпродажею другого випуска свого видавництва я вже був обережніший. За те пинявіше йшла вона. Але я не був страшний. За 1000 примірників „Тангайзера“, як виказують заховані в мене записки, вибрав 18 зр. 40 кр. а. в. — капітал, який вже в цілости був мій та позволяв приступити до видання третього випуска — Франкової „Сурки“. На тому третьому випуску й урвалося моє гімназійне видавництво, розпочате злочасно „атеїстичним“ Геростратом. Злочасно — кажу, бо крім карцера мало для мене пізніше ще й той наслідок, що коли в VIII-й класі обвинувачено мене аї стороною наших „найпобожніших“ знову в атеїзмі, то обвинувачення падало вже на підготований ґрунт. Певно: хто ширив „Герострата“, той собіний був до всього...

Якож іронією події повинно видатись після всього розказаного те, що в кілька літ пізніше з тих самих кругів, до яких зачисляв себе о. райця Ільницький [з педагогічних кругів], вийшла апробата Самійленкової осуджуваної поеми — в вімках з українського письменства, призначених для гімназій. О. райця, котрий тоді вже був небіщик, певно ще в труні ворухнувся

